

Vasile BURLUI
Mina-Maria RUSU
(editori)

MARCUS 100
Dialoguri pentru viitor



Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

CUPRINS

<i>Chei de lectură</i> – Editorii	7
I. ÎN OGLINDA SUFLETULUI	9
<i>Gândirea marcusiană</i> – Vasile Burlui	11
<i>UNU, Domnului Academician Solomon Marcus</i> – Vasile Burlui	19
<i>Primiți îmbrățișarea mea caldă</i> – Solomon Marcus.....	21
II. TIMPUL MARCUSIAN	25
<i>Autobiografie</i>	27
<i>Raport pentru ultimii cinci ani și proiect pentru următorii</i> – Acad. Solomon Marcus	28
<i>La centenar. Solomon Marcus – cuvânt de prețuire (la un secol de la naștere)</i> – Academician Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române.....	35
III. REMEMBER	43
<i>7 martie 2013, la 88 de ani, Doctor Honoris Causa al Universității Apollonia din Iași</i>	45
<i>Laudatio (în limba română și în limba latină)</i> – Mina-Maria Rusu.....	51
<i>Rădăcinile mele din nord-est – (răspunsul pentru Laudatio, în limba română și în limba latină)</i> – Solomon Marcus.....	64
<i>1 martie 2015, Iași – La 90 de ani</i>	69
<i>Solomon Marcus – homo universalis</i> – Mina-Maria Rusu.....	71
<i>2015 – La 90 de ani de la nașterea lui Solomon Marcus, revista „Limba română” de la Chișinău – număr omagial</i>	89
<i>Poetica și semiotica lui Solomon Marcus</i> – Sanda Golopenția.....	94
<i>Începuturile lingvisticii matematice în România. În onoarea profesorului Solomon Marcus – la aniversare</i> – Gabriela Pană-Dindelegan	99
<i>Solomon Marcus – modelul academic</i> – Irinel Popescu	107

<i>A naturally unique scholar: Solomon Marcus – a man who was never bored</i> – Gheorghe Păun	110
<i>To professor solomon marcus, with love</i> – Cristian S. Calude	111
<i>The mathematician and the aliens</i> – Mihai Dinu	112
<i>Un om pentru eternitate</i> – Daniel Dăianu	114
<i>Solomon Marcus și Olimpiada de lingvistică</i> – Adina Dragomirescu	117
<i>Când aura științei de carte strălucește peste timp</i> – Sorina Georgiana Rusu	121
<i>Poezie și ecuație</i> – Gabriela Alberta Milică	124
<i>Solomon Marcus, nonagenar</i> – Valeriu D. Cotea	126
<i>Solomon Marcus, nu Marcus Solomon</i> – Alex Ștefănescu	132
<i>Un erudit în pomul matematicii</i> – Alexandru Negrescu	134
<i>Admirând de la distanță</i> – Alexandru Nicolae	136
<i>Sportul între artă, știință și joc</i> – Sorin Marian Rusu	139
<i>Aniversare la 90 de ani, Solomon Marcus</i> – Ioana Bouroș	
<i>Solomon Marcus</i> – Iulia Marinescu	144
<i>Cum am editat Paradigme universale</i> – Călin Vlasie	149
<i>Aproape jumătate de secol de amintiri cu profesorul Marcus</i> – Radu Gologan	150
<i>Un Socrate contemporan</i> – Silvia Ofelia Chelariu	152
<i>La mulți ani, domnule profesor!</i> – Smaranda Lalescu	155
<i>Profesorul Solomon Marcus împlinește 90 de ani!</i> – Liliana Preoteasa	157
<i>La mulți ani, domnule profesor Solomon Marcus!</i> – Boris Singer	159
<i>Solomon Marcus</i> – Vlad Andrei Neacșu	161
IV. PLECAREA	165
<i>Ultima primăvară pământescă a lui Marcus</i> – Mina-Maria Rusu	167
2017 – LA UN AN DE LA PLECAREA LUI MARCUS	178
<i>Un timp mai sărac fără magistru</i> – Mina-Maria Rusu	178
<i>O punte marcusiană</i>	185
V. LA CENTENAR, DRAGOSTEA MARCUSIENILOR	193
<i>Preambul</i>	195
<i>Discipolii</i>	197
<i>Primii pași cu profesorul Solomon Marcus</i> – Cristian S. Calude	204

<i>A trăi miracolul propriei posterități... – Gheorghe Păun.....</i>	210
<i>My Turing “phase” – Sorin Istrail.....</i>	224
<i>PeTrecere cu Marcus – Liviu P. Dinu.....</i>	246
<i>Marcus, supereroul – Anca Dinu</i>	252
<i>Profesorul – Călin Tudor Zarojanu</i>	256
<i>Solomon Marcus și Alexandru Ciorănescu – Lilica Voicu-Brey.....</i>	262
LUMEA ACADEMICĂ.....	267
<i>Când mă gândesc la Solomon Marcus – Sanda Golopenția</i>	268
<i>Panta rei – Mihai Nadin.....</i>	271
<i>Solomon Marcus, Andrea Sgarro</i>	276
<i>O seară de neuitat – Irinel Popescu.....</i>	285
<i>Academicianul Solomon Marcus, un exemplu – Daniel Dăianu</i>	290
<i>Marcus – Andreea Calude.....</i>	293
<i>Câteva drumuri pe șoselele țării cu Solomon Marcus – Radu Gologan.....</i>	295
<i>Solomon Marcus. Traiectul modern al limbii române – Alexandru Bantof</i>	297
<i>Solomon Marcus. Provincialism – modernitate – postmodernitate din perspectiva expansiunii cunoașterii – Ana Bantof</i>	305
<i>Solomon Marcus, apărător al disciplinei limba latină în școala românească – Theodor Georgescu.....</i>	315
FAMILIA.....	323
<i>Decât codaș la oraș, mai bine în satul tău fruntaș – Monica Marcus</i>	323
<i>Gânduri pentru un moment aniversar – Ionel Urdea Marcus</i>	327
PRIETENII DIN CERCUL MARCUSIAN	332
<i>1497 – cu Marcus – Georgel Rusu</i>	332
<i>Respirând marcusian – Mina-Maria Rusu</i>	340
<i>De la singurătatea matematicianului la dialogul paideutic – Silvia Ofelia Chelariu</i>	349
<i>„Timpul trece sau noi trecem?” – Sorina Mocanu</i>	352
VI. COPIII, ȘCOALA, VIITORUL	357
<i>Solomon Marcus și școala românească – Mina-Maria Rusu.....</i>	359
<i>Două surori: poezia și matematica – Solomon Marcus.....</i>	367
<i>Călărăși – Concursul Ion Barbu – Dan Barbilian.....</i>	375

LIBRIS	We know books	
<i>Brăila – revelații noi</i>		378
<i>Focșani – un timp cu folos pentru educație</i>		387
<i>Olimpiada de lingvistică</i>		399
<i>În apărarea limbii latine</i>		415
CĂRȚILE LUI SOLOMON MARCUS		432
<i>Despre civilizația analfabetismului</i>		438
<i>Ochii lui Marcus</i>		440
LECTIILE LUI SOLOMON MARCUS		443
<i>Cu ochii pe școală</i>		445
<i>Măcar o dată pe zi</i>		455
<i>Cultural heritage: traps and dramatic choices</i>		458
<i>Acești adolescenți care strigă, dar nimeni nu stă să-i asculte</i>		473
<i>Eminescu sau poezia ca încântare</i>		477
<i>Transcendența ca paradigmă universală</i>		480
<i>Citindu-l azi pe Menenius Agrippa</i>		510
<i>Life and death – here and beyond</i>		522
DIALOG PERPETUU		541
REALITATEA DIN VIS		557

LBRIS

We know
books

I. ÎN OGLINDA SUFLETULUI

VASILE BURLUI

GÂNDIREA MARCUSIANĂ

Întâlnirea mea cu Solomon Marcus a fost absolut întâmplătoare, dar revelatoare înainte de toate. Ca orice om doritor a se informa în varii domenii ale vieții intelectuale, am aflat din presa străină, care pătrundea cu greu în România de la acea vreme, despre grupul de la Frankfurt, în frunte cu Herbert Marcuse. Naiv și doritor să aflu mai multe, am intrat în librăria Junimea pentru a sonda existența scrierilor filosofului european. Cu un zâmbet de satisfacție pentru că descoperise în raft un volum al autorului solicitat, librăreasa mi-a înaintat o carte fără a observa că autorul este Marcus și nu Marcuse. Răsfoind volumul, am fost captat de ambivalența tehnico-artistică a scrierii și în modul acesta am intrat în universul marcusian în care am descoperit un spirit enciclopedic, o formulare clară, o organizare logică a textului și un spirit de observație rar întâlnit, mergând de la detaliu până la arhitectura narațiunii.

Fără îndoială, latura matematică a rămas opacă mie, deși în liceu, profesorul de matematică conta pe performanțele mele care m-au ajutat totuși să descifrez unele puncte de vedere ale lui Marcus, așa cum ar fi cele exprimate cu privire la orizontul matematic și semiotic al

lui Eminescu, parametrii matematici în critica literară, matematică și filosofie etc. Cineva se va ocupa probabil sau poate se ocupă chiar în momentul de față de penetrația matematicii în structura conceptelor literare, artistice, filosofice, continuând un demers pe culoarele deschise sau frecventate de gândirea marcusiană.

L-am cunoscut personal grație familiei profesorilor Mina și George Rusu de la facultatea noastră de Științe ale comunicării și relații publice, iar personajul mi s-a părut prodigios și fermecător prin bogăția de idei și domenii neașteptate, surprinzătoare (o conferință vorbea despre „Nimic”, alta, despre infinit, despre cifra unu ș.a.m.d.).

Era de o sinceritate cuceritoare atât în ipostaze oficiale, cât și în relația directă, era un veritabil aristocrat al gândirii și al intelectualismului, dar în același timp, în comportamentul său era apropiat, sincer și direct, fără delimitări de rigoare ridicolă.

Venea la Iași de mai multe ori pe an, dar era nelipsit de la congresul nostru „Pregătim viitorul promovând excelența”, unde aveam o sesiune specială dedicată întâlnirii cu studenții, cadrele didactice și publicul ieșean. Nu de puține ori, prietenii noștri de la revista „Convorbiri literare” au preluat intervențiile sale în paginile publicației.

În atmosfera primitoare și elevată a acestor întâlniri se simțea confortabil, numea Iașii ca o a doua Atenă (cu referire la Atena antică cu dezbaterile ei filosofice), iar relația cu comunitatea academică apollonistă a culminat cu conferirea titlului de „Doctor Honoris Causa” al Universității Apollonia și cu sărbătorirea aici, la Iași, a aniversării celor 90 de primăveri.

Opera lui Solomo Marcus s-a bucurat și se bucură de o apreciere largă atât în cercurile și instituțiile abilitate din țară, cât și din străinătate. Cu prilejul întâmpinării a 100 de ani de la nașterea sa, UNESCO a declarat anul 2025 drept „Anul Solomon Marcus”, ca o recunoaștere a universalității gândirii marcusiene. Iar dacă vorbim despre o „gândire marcusiană”, aceasta se poate regăsi cu adevărat în numeroasele articole de specialitate, ca și în volumele publicate la Editura „Spandugino” sau în mult-preciatele sale conferințe. Dar Marcus nu a fost un intelectual izolat de lume. Marcus trebuie apreciat și pentru atitudinea sa de militant în slujba ideilor pe care le promova, iar militantismul său se manifestă direct în numeroasele conferințe, în presă, în întâlnirile sale cu elevii și profesorii din diversele județe ale țării, toate acestea contribuind alături de publicații la conturarea a ceea ce ne place să numim pe bună dreptate „gândirea marcusiană”.

Fără îndoială, primul șoc pe care îl poți avea la o întâlnire cu opera lui Solomon Marcus este unul afectiv, psihoemoțional, datorat mai întâi faimei pe care personajul o poartă cu dânsul, susținută desigur de unele lecturi „pe lângă care ai trecut” (spun „pe lângă care ai trecut”, deoarece, dacă le recitești insistând pe text, descoperi noi sensuri și rafinamente) și care ți se par devoalante. În al doilea rând, pe același emoțional palier, te uimesc modestia și simplitatea marelui om, abordarea directă a conversației fără subtilități prefăcute, comunicând direct ce are de spus. Dar acestea nu sunt singurele însușiri care te pot uimi.

Într-o seară de toamnă, la sfârșitul unei conferințe susținute de împricinat, un grup de studenți m-a invitat

la o plimbare în sus, pe dealul Copoului. Am plecat împreună, tăcuți, încă sub vraja prezentării la care asistasem. Pe Copou, coborau grupuri de studenți gălăgioși, tineri, veseli și fără de griji. În dreptul Universității, unul dintre companionii mei a rupt tăcerea: „Ne-a cam pus neuronii în alertă!”. Cu toții am izbucnit în râs, iar discuția a început aproape instantaneu. Întrebarea care se punea era: Ce anume v-a plăcut din conferința domnului academician și mai cu seamă, care sunt calitățile cu care prezentatorul câștigă sala și, în general, publicul?

S-au înșiruit nenumărate calități, cum ar fi modestia, bunul simț, franchețea, simplitatea, înțelepciunea, sensibilitatea etc., fiecare aducând argumentele potrivite. Nemulțumit de turnura pe care o luase discuția, unul dintre studenți a făcut observația după care toate acestea sunt însușiri comune pe care le putem întâlni la mulți dintre oamenii cu care interacționăm, dar în cazul în speță, trebuie să găsim ce anume îl face mai deosebit de ceilalți oameni? Și brusc mi-a cerut opinia. Am stabilit împreună că toate însușirile umane pot constitui criterii de departajare prin nuanțe, asociere și niveluri calitative. Însă criteriul principal după care trebuie apreciat un om de știință de talia lui Marcus este gândirea sa, care prin profunzime, originalitate și rezultate este cu totul particulară, dar mai mult decât atât, reprezintă tot atâtea fațete ale aceluiași personaj, proiectate către public ca printr-un miraculos cristal, în așa mod încât nu știi pe care latură să o consideri dominantă.

Ne aflam într-un labirint cu nenumărate căi de acces și se impunea să operăm o selecție. Am hotărât să formulăm zece direcții ale gândirii marcusiene care profilează zece ipostaze, cele mai pregnante, ale aceluiași

personaj. Cele ce urmează reprezintă rezultatul acestui seminar ad hoc, având drept obiect producția gânditorului Solomon Marcus. Ne-am oprit la zece dintr-un motiv inexplicabil: sunt cele zece porunci, zece degete la mână, numărul zece era preferatul lui Pitagora, vechii greci îl considerau sfânt etc. Ordinea lor nu este și una valorică.

1. Gândirea omului de știință. Plecând de la îndoieli, dar fără echivocuri, formulări clasice, precizie, concizie plină de îndrăzneală, explorând mereu dincolo de orizonturi, curajoasă în ipoteze și ingenioasă în soluții. *Am fost de mic bolnav de mirare, ... obsedat dar de lucruri care se aflau dincolo de locul în care mă aflam*, spune Solomon Marcus însuși.

2. Gândirea omului de cultură. Informația culturală este folosită ca pat germinativ al ideilor originale, conferă lejeritate în comunicare, în formularea și transmiterea mesajului contribuind substanțial la „estetica” prezentărilor.

3. Gândirea umanistului. Are drept fundament o imensă dragoste față de oameni. Deși în biografia sa găsim evenimente care l-au nedreptățit până la oprimare. Prin educație, cultură și înțelepciune, a știut să-și păstreze încrederea și optimismul în capacitatea cunoașterii umane, a știut să fie tolerant, a clamat „vremurile”, dar niciodată nu a implicat oamenii.

4. Gândirea matematicianului. *Pașaportul meu spre universitate a fost matematica., ... matematica trebuie învățată ca a doua limbă naturală, ... A te pretinde matematician este o cutezanță.* A excelat

prin studii asupra limbajului matematic, a fundamentat poetica matematică, „funcțiile urâte”, matematica comunicării etc.

5. Gândirea lingvistului. Din câte am dedus, datorăm această aplecare a matematicianului către lingvistică unei etape definitorii din biografia sa. Dar câți alții au trecut pe lângă domeniu fără să-l aprofundeze în măsura în care a făcut-o Solomon Marcus, căruia semiotica structuralistă i-a devenit instrument la îndemână pentru a explora teritorii necunoscute, într-o multitudine de contribuții științifice de lingvistică matematică, poetică, metaforă etc.?

6. Gândirea interdisciplinară. Apanajul minților cu adevărat profunde constă, în genere, în a reține și analiza apropieri și similitudini acolo unde alții constată doar elemente disjunctive. Solomon Marcus a apreciat domenii considerate deseori adverse. Astfel s-a născut poetica matematică, dintr-un efort de a constata ce trăsături comune au limbajul poetic și limbajul științific. Alteori, mergând pe căi cunoscute, a adus contribuții prin abordări originale, așa cum s-a întâmplat în logica matematică.

7. Gândirea transdisciplinară. Solomon Marcus a avut intuiția de a crea practic domeniul poeziei matematice, dar a depășit acest stadiu, aplicând conceptele sale în terțe domenii cum ar fi științele comunicării, artele vizuale, folclorul etc., afirmând foarte clar că matematica reprezintă *pașaportul pentru universalitate*.

8. **Gândirea unui filosof al științelor.** În *Singurătatea matematicianului*, Solomon Marcus propune resetarea cunoștințelor acumulate într-un domeniu atât de elitist cum este matematica și o reasezare a științei, interpretată prin prisma filosofului, căutând resorturile care o coagulează precum și contribuția acesteia pe paliere interdisciplinare sau transdisciplinare, dar totdeauna fundamentale beneficiarilor. Demersurile sale, cum ar fi: matematica, tragedia și comedia la vechii greci, narativitate și dramatism în demonstrația matematică, miturile, literatura și matematica, paradigmele universale au trezit reacții contradictorii, dar au sfârșit prin a fi acceptate într-un entuziasm, am putea spune, general.

9. **Gândirea enciclopedică.** Deși unii consideră că timpul gândirii enciclopedice s-a încheiat prin imposibilitatea de a îngurgita noianul de cunoștințe care ne colmatează memoria, Solomon Marcus este dovada vie că enciclopedismul nu numai că există, dar că este și necesar. Gândirea enciclopedică la Solomon Marcus pleacă de la o cultură enciclopedică, completată de performanțele intelectuale individuale în a apropia, selecta elemente semnificative și a le intersecta original, generând noi clasificări, metodologii, concepte.

10. **Unicitatea gândirii.** Mi se pare că la Solomon Marcus unicitatea gândirii derivă tocmai din armonizarea alchimiei celorlalte nouă trăsături, în aceeași mirifică retortă, la care se adaugă factorii psihoemoționali și comportamentali de care am vorbit la începutul scurtei noastre pledoarii, în

același personaj, împreună cu harul lui Dumnezeu. Motivele de mai sus ne-au determinat să-i dedicăm un poem publicat de altfel în volumul de poeme *Rendez-vous sideral* și pe care, cu modestie, îl reluăm mai jos, și care nu întâmplător se intitulează **UNU**:

UNU

Domnului Acad. Solomon Marcus

În Număr este totul, a spus-o filosoful
Și a-ncrustat în piatră un adevăr cumplit,
Căci Unu este Unic și Unu este totul,
Iar Unu și cu Unu se duc în infinit.

E cărămida lumii, monadă-n univers
Îl regăsim în astre, în flori și în atom,
Multiplicat în toate îl regăsim dispers
În piatra de sub munte, în spiralele din om.

Prin sumă face totul, când e la îndemână,
Din picătură-i marea, talazul când prăvale,
Adunând cu bobul aflăm recolta bună
Și măsurând cu pasul străbat întreaga cale.

Dar mai cu seamă Unu devine-a lumii roată
Când e cuplat cu zero, pitagoreii zic
Și ne mirăm cu toții cum forța lumii, toată,
Rezidă-n Unitatea cuplată cu Nimic.

Decadă sau tetraktys în sumă descompus
Triunghi de jurăminte și gamă muzicală
Coborător din îngeri, cu forță de nespus,
E-n armonia lumii și-n muzica astrală.

Când sori în Hiperspații spre Asfințit coboară
Și oboseți se culcă în Marele Amurg,
Din nous pre Unitate descompunând spre seară
Și sori și constelații, a câta oară curg?!

Atuncea e momentul când Unu se cuplează
Din nou cu Infinitul, cu zero Absolut,
Și scânteind în Haos din nou el guvernează
Recompunând iar lumea din nou de la început.

Din goluri Universuri reduse iar la Unu
Se reclădesc în Cosmos ca de la Început
Ca și într-un miracol, când totul este într-unu
Se recompun galactic cum Numărul a vrut.

PRIMIȚI ÎMBRĂȚIȘAREA MEA CALDĂ

**Profesor Burlui****Solomon Marcus <solomarcus@gmail.com>****vin., 8 feb. 2013, 02:04****PRIMIȚI ÎMBRĂȚIȘAREA MEA CALDĂ**

Prima mea întâlnire cu Profesorul Vasile Burlui s-a produs într-un moment în care nu știam nimic despre personalitatea sa. M-am aflat față în față cu un om care, fără nicio morgă și fără complicații protocolare, în modul cel mai simplu și mai natural, cu o privire în care citeam bunătate și generozitate, îmi adresa un mesaj de simpatie și de încredere. „Pe ce bază?”, mă întrebam. Mi-era clar că îi devenisem cunoscut ca urmare a intereselor sale culturale. Ulterior, aflând că vine din direcția medicinei stomatologice, domeniul său de creativitate, am avut un moment în care m-au trecut fiorii. În copilărie, dentistul era pentru mine o adevărată sursă de spaimă, trebuise să suport o extracție fără anestezie (era cred în anul 1932).